

José María Sagarra (G. B.)

Oraintxe betetzen dira bederatzi urte Jose Maria Sagarra ezagutu genduala. Bartzelona'n bertako adiskide batek aurkeztu zigun, ta naikoa izandu zan egokiera artan berarekin egin genduan orduerdi bateko itzaspertutxoa, kristau on, gizon argi ta kulturaduna, ta olerkari benetakoa zala igartzeko.

Jose Maria Sagarra Casterllanau, Bartzelona'n, 1894'garren urtean jaio zan.

Jesuitekin batxiller egin zan ta Bartzelona'ko Ikastetxe Nagusian berriz lege-gizon.

Sagarra'k, gazte gaztetandik, literatura-saill-mota guziak erabilli ta landu zituan; baña, gure uste apalez, lendabizi ta bereziki olerkaria izandu zan, ta goienetakoa gañera.

Iritzemalle batzuek diote, olerkari bezala Verdaguer eta Maragall'en mallakoa dala. Alaz guziaz ere, baliteke geroko gizaldietan olerkari bezala baño teatro-egille bezala ezagunagoa izatea.

Dana dala, ezin uka olerkari txit bikaña izandu zala. Gañera, bertso-egille bezala olerkari gutxik izan dute neurtitzak tajututzeko berak añaiko erraztasuna. *Poema de Montserrat*'ek bakarrik amasei milla bertso ditu.

Jose Maria Sagarra'ren poesi-bilduma ezagunenak auek dira: *Primer Llibre de poemes, El mal caçador, Joan de l'Os, Cançons de taberna i d'oblit, Cançons de rem i de vela, Cançons de totes les hores* —onekin irabazi zuan Fastenrath-saria—, *El Comte Arnau, Canço de Nadal, La rosa de cristall, Ancores i estrelles* ta len aitatutako *El Poema de Montserrat*.

Sagarra'k berak poesiari buruz idatzitako itzak dira auek: "Hay dos especies de poetas: quienes consideran la poesía como una evasión de su propia vida y como un momento aparte de su actividad moral,

y los que consideran la poesía inherente a la vida y a la actividad moral y que convierten a la poesía en su trabajo y su oficio y en ella saben ver una grandeza y una servidumbre.”

Baita beste aukerak ere: “La poesía es el tanto de emoción, pura, desinteresada y artística que por medio de las palabras puede recibir todo hombre normal.”

Aukerak ere bai: “En la poesía he visto mi servidumbre de obrero de mi propia lengua, esforzándose en vencerla y conquistarla, para hacer míos sus secretos y posibilidades, a precio de muchos años e insoslayable esfuerzo. En la poesía radicaba también la grandeza a que me fuera dado aspirar: la de haber colaborado con una aportación personal al monumento de una lengua y una cultura.”

Bere lenengo teatro-lana —*Rondalla d'espervers*— 1917'garren urtean idatzitako Sagarra'k, ta geroztik ill arte tetro-saillean eten gabe jardun zan.

Berak bein batez idatzitako errenkadak dira aukerak: “Me interesa afirmar que si yo he estrenado más de cuarenta obras teatrales, más que por vanidad, más que por ganar dinero, y para justificar una manera de vivir, lo he hecho porque desde el primer momento me sentí vencido, abrumado y arrebatado por la luz divina y el vaho adorable del escenario, por su mentira deliciosa, y me sentí y me siento un enamorado sincerísimo de esa musa terrible del teatro.”

Ona Jose Maria Sagarra'k argitarara emandako teatro-lan batzuen izenburuak: *Les veus de la terra, L'estudiant i la pubilla, L'hereu i la forastera, La Rambla de les floristes, El presigi dels morts, La Corona d'espines, L'Hostal de la Gloria* —aukerak biak eman omen zien egilleari dirurik geiena—, *La Plaza de Sant Joan, Galatea, La fortuna de Silvia, Marsal Prior, Gardemia, Café de la Marina* —azkeneko iru aukerak ziran egillearen beraren gogokenak—, *El senyor Perramont, El Fiscal Requesens, L'amor viu a dispesa* ta *La ferida lluminosa*.

La ferida lluminosa au, emen, Donostia'n, ta Peman'k erderara itzulita, orain urte gutxi Rafael Rivelles'ek eta Jose Maria Rodero'k *Kursal*'eko teatroan eman ziguten.

Ill zanean oraindik argitaratu gabeko teatro-lan bat ere utzia du. Bere izenburua, diotenez, *Esta vida nuestra* omen da.

Iritzemalle batek dio, Sagarra'k, teatro-egille bezala, Cataluña'ko XX'garren mendeko Lope de Vega izena merezi duala. Ta beste batek, berriz, bera dala Cataluña'ko Teatro osoaren erdia.

Badu inoiz ere Sagarra'ren teatroak nortasun nabarmena, baña alaere ezin uka beraren teatro ortan nabaitzen dala alako Hauptmann'en ta D'Annunzio'ren, *Pitarra*'ren ta Inazio Iglesias'en itzal arin bat.

Novela bat edo beste ere —*Paulina Buxareu*, esate baterako— idatzi zituan Jose Maria Sagarra'k. Baita *Memories* deritzaion itzulaz aberats eta dotorean atondutako liburu ernagarri bat ere.

Periodista bezala, berriz, lan eder ta ugari asko argitara eman zituan albistarietan, batez ere Bartzelona'ko "La Vanguardia" egunkarian ta "Destino" aldizkarian.

Gaiñerakoz, Cataluña'ko izkuntzara ere itzuli zituan, ta txit bikainki gañera, Dante'ren *La Divina Commedia* ta Shakespeare'n teatro-lan adituena. Orobat, Molière, Goldoni, Gogol eta Pirandello'ren idaz-lan batzuek ere.

Beste batzuen artean, Jose Maria Sagarra'k, *Creixells, Iglesias, Folguera, Fastenrath* eta *Premio Nacional de Teatro* (1955) sariak irabazi zituan. Ta 1931'ean *Mestre en Gai Saber* izendatua izan zan.

* * *

"Cataluña'ko literaturaren doai garaien guziak beregan zeramazien Jose Maria Sagarra'k", esan du Néstor Lujan'ek.

Eta Lorenzo Gomis'ek berriz: "Bere izkuntza, catalanez mintzaten zanean, txit laua zan, ta idazten zuanean berriz, erriaren erraie-tan ernatu ta, beetik gora, poesi-argitasunaren izarretaraño igotzen zan."

* * *

Onatx bere *Chora* deritzaion poemaren zatitxo txiki bat:

"Aquesta gracia de la terra
no creguis que amb la mort hagi acabat,
ni resta sols amb la carnal desferra,
que es pervinguda a la immortalitat!

En el repos de l'altra vida,
cada sant portarà en el ulls lluents
la gracia i la claror de la florida
del camp que trepitjava entre els vivents."

Bertso auk euskeraz diote:

“Lurreko gatz hau
ez pentsa heriotzarekin bukatuko denik,
haragiaren hondakinekin joanen denik,
ez hilkortasunari baitago emanik!
Beste bizitzearen atsedenean
santuek eramanen dute begi argietan,
bizien artean zapaltzen zuten zelaiaren
grazia ta bizkortasuna.” (1)

* * *

Orain urtebete, “Destino” aldizkariaren Eguberri-zenbaki berezian argiratu zuan lantxo batean onela zion Sagarra’k: “Gure atsegin-poz egiazkoa, borondate onez eta beatz biekin mundu ontako esamesen ta begiramenen beldur zoroa itoeraztean dago.”

* * *

Oean illabete bian gaxo minbiziarekin —zeatzago esateko, biritako *carcinoma*’rekin— igaro ondoren, joan dan Agorra’ren 27’an ill zan Jose Maria Sagarra Bartzelona’n, bere San Gervasio kaleko etxean.

Ta, Ego-sartaldeko illerrian, Verdaguer, Guimerá ta Rusiñol’en illobien ondoan eortzia izandu zan.

Jainkoak Bere altzoan eduki beza.

---

(1) Itzulpen au Gabriel Aresti olerkariarena da.

A. ARRUE.

